

YK; Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman toimeenpanon 20-vuotisarviointi – Suomen kansallinen arviointiraportti

Ulkoasiainministeriö on pyytänyt STTK:lta kommentteja Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman toimeenpanon 20-vuotisarviointia varten. STTK pyytää liittojensa kommentteja 13.2.2014 mennessä.

Ammattiliitto Pron keskeiset viestit:

- Samapalkkaisuuden edistämiseksi tasa-arvolakia on uudistettava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä palkkakartoitusten tehostamiseen sekä luottamusmiesten osallistumis- ja tiedonsaantioikeuksien parantamiseen.
- Kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa tulee jatkaa tehostetummin.
- Sukupuolten välisen segregaaation purkaminen tulee aloittaa mahdollisimman varhain. Sukupuoli- ja tasa-arvotietoinen hoito, kasvatus ja opetus tulee vakiinnuttaa käytännöksi varhaiskasvatuksesta lähtien.
- Jotta hoivavastuu saadaan tasaisemmin jaettua, tulee perhevapaa – ja hoitovapaaajärjestelmät uudistaa. Vanhempainvapaassa tulee siirtyä 6+6+6 malliin.
- Miehiä on kannustettava käyttämään enemmän perhevapaita mm. heille kiintiöidyillä omilla vapaaosuuksilla.
- Nykyistä päivähoitojärjestelmää tulee kehittää vastaamaan perheen ja työn yhteensovittamisen tarpeita entistä paremmin. Subjektiviivista päivähoito-oikeutta ei tule rajata.
- Naisten moninaisuus on otettava huomioon. Sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuojaa on parannettava tasa-arvolain uudistamisen yhteydessä ja yhdenvertaisuuslakia on uudistettava tavalla, joka turvaa yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta.
- Perheisiin kohdistuvat uudistukset tulee toteuttaa siten, että varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen kaikkien lasten ja vanhempien perheissä, riippumatta vanhempien sukupuolista tai siitä, missä vanhempi asuu.
- Naisten osuutta vallankäytössä ja päätöksenteossa tulee vahvistaa.

Pekingin julistus ja toimintaohjelma

Pekingin julistus ja toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 1995 pidetyssä YK:n neljännessä naisten maailmankonferenssissa. Toimintaohjelman tavoitteena on aktiivisesti vaikuttaa naisten oikeuksien toteutumisen tiellä olevien esteiden poistamiseen. Suomi on sitoutunut Pekingin asiakirjan tavoitteisiin. Toimintaohjelman hyväksyneet hallitukset raportoivat ohjelman etenemisestä omassa maassaan viiden vuoden välein.

Suomen nykyisen tasa-arvopolitiikan perustan muodostaa voimassa oleva hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012-2015. Ohjelman painopisteet perustuvat hallitusohjelmaan sekä vuonna 2010 tehtyyn selontekoon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Tasa-arvo-ohjelmassa mainitaan, että sen laadinnassa on otettu huomioon kansainvälisten ihmisoikeuselinten, kuten CEDAW-komitean, Suomelle antamat suositukset ja YK:n Pekingin toimintaohjelman tavoitteet.

Ammattiliitto Pron lausunto

Ammattiliitto Pro kiinnittää lausunnossaan huomiota sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamiseen, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien uudistamistarpeeseen, työelämän segregaaation purkuun, työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviin tavoitteisiin, monimuotoisuuden huomioimiseen sekä naisten asemaan vallankäytössä.

Lausunto kohdentuu kysymyspaperin osioihin yksi (Section One: Overview analysis of achievements and challenges since 1995) kaksi (Section Two: Progress in the implementation of the critical areas of concern of the Platform for Action since 2009) ja neljä (Section Four: Emerging priorities).

Samapalkkaisuus on vielä kaukana

Pekingin toimintaohjelmassa on yhtenä tavoitteena edistää naisten taloudellisia oikeuksia ja riippumattomuutta. Sen mukaan hallitusten tulee säätää lait, joiden kautta taataan naisten ja miesten oikeudet samaan palkkaan samasta tai samanarvoisesta työstä sekä ehkäistään sukupuoleen perustuva syrjintä.

Sukupuolten välinen palkkaero on Suomessa Eurostatin tilastojen mukaan Euroopan seitsemänneksi suurin. Ammattiliitto Pro pitää erittäin huolestuttavana, että ero on on pysynyt vuosikausia lähes muuttumattomana noin 20 prosentissa.

Vuodesta 2005 lähtien tasa-arvolaisissa on vaadittu yli 30-hengen työpaikkoja laatimaan tasa-arvosuunnitelma ja palkkakartoitus. Käytännössä työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmat ovat kuitenkin vielä liian usein yleisellä tasolla, vailla konkreettisia toimenpiteitä tai seurantaa. Ammattiliitto Pro vaatii tasa-arvolain uudistamista. Tasa-arvosuunnitelman suunnitteluvaiheita ei tule heikentää, vaan suunnitelma tulee edelleen laatia vuosittain, kuten nykyisessä laissa on säädetty. Palkkakartoituksen tekemistä ohjaavaa lainsäädäntöä tulee tarkentaa ja palkkakartoitus tulee kytkeä työpaikalla käytössä olevaan palkkausjärjestelmään siten, että vertailu tehdään sukupuolittain kaikkien järjestelmän palkanosien osalta erikseen. Ammattiliitto Pro on keskeistä turvata henkilöstön edustajien osallistumis- ja tiedonsaantioikeudet. Tasa-arvosuunnitelmien valvontaa on tehostettava ja viranomaiselle on annettava tähän resurssit.

Vuonna 2006 alkanutta kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa tulee jatkaa tehostetummin vuoden 2015 jälkeen. Ohjelmassa tulisi kiinnittää huomiota ja

tiukempia toimenpiteitä palkkasyrjinnän ja muun työelämän sukupuoleen perustuvan syrjinnän tunnistamiseen ja poistamiseen.

Eroon työelämän segregatiosta

Pekingin toimintaohjelman naisten koulutukseen ja kasvatukseen liittyvänä tavoitteena on poistaa syrjintä koulutuksesta.

Naisten ja miesten työelämän segregatio on Suomessa yksi Euroopan suurimmista. Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) tasa-arvoindeksin mukaan kaksi eniten naisistunutta alaa Euroopassa ovat terveys- ja sosiaaliala sekä koulutusala. Keskimäärin EU:ssa naisista 29 prosenttia ja miehistä kahdeksan prosenttia on näillä aloilla. Suomessa kuitenkin naisista jopa 38 prosenttia.

Jotta sitkeästä työmarkkinoiden jakautumisesta sukupuolen mukaan päästään irti, sukupuolten välisen segregatian purkaminen tulee aloittaa mahdollisimman varhain. Sukupuoli- ja tasa-arvotietoinen hoito, kasvatusta ja opetus tulee vakiinnuttaa normaaliksi käytännöksi varhaiskasvatuksesta lähtien. Tämä tulee huomioida suunnittelussa ja arvioinnissa sekä henkilökunnan koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitteluelvoite tulee ulottaa varhaiskasvatusta toteuttaviin tahoihin ja peruskouluun. Oppilaitoksia koskeva syrjintäkielto tulee laajentaa koskemaan myös perusopetusta. Stereotyyppisten oppilasvalintojen purkamiseksi voidaan sukupuolikiintiöiden käyttöä laajentaa nykyisestä.

Hoivavastuun tasaisempi jakautuminen

Työn ja perheen yhteensovittaminen on yksi Pekingin toimintaohjelman tavoitteista. Jotta hoivavastuu saadaan tasaisemmin jaettua, tulee koko perhevapaajärjestelmän uudistaa. Ammattiliitto Pron tavoitteena on 6+6+6 malli.

Myös perhevapaajärjestelmään liittyvä hoitovapaajärjestelmä tulee uudistaa. Tällä hetkellä valtaosan, yli 90 % kotihoidon tuesta käyttävät naiset. Pitkä kotona vietetty jakso osaltaan heikentää naisten asemaa työmarkkinoilla ja sitä kautta myös sukupuolten välistä tasa-arvoa. Työelämää ja perhe-elämää tulee kehittää entistä joustavamiksi keinoiksi sovittaa perheen ja työelämän vaatimukset yhteen. Erityisesti vanhempien oikeutta lyhentää työaikaansa perhesyistä on tuettava.

Pekingin toimintaohjelman mukaan hallitusten on lainsäädännön keinoin kannustettava miehiä vanhempainvapaille. Tutkimusten mukaan isien osallistumista edistävät parhaiten kiintiöidyt ja riittävän pitkät vapaaosuudet. Ammattiliitto Pro yhtyy toimintaohjelman näkemukseen siitä, että tehokas vastuun jakautuminen edellyttää myös koulutuspolitiikan ja kasvatuksen muuttamista. Muutos on aloitettava jo lapsuudessa ja varhaiskasvatuksessa.

Nykyistä päivähoitojärjestelmää tulee kehittää vastaamaan perheen ja työn yhteensovittamisen tarpeita entistä paremmin. Ammattiliitto Pro vastustaa hallituksen esitystä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta sosiaaliset perusteet huomioivalla tavalla osa-aikaiseksi silloin, kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella. Kattava, laadukas ja joustava päivähoitojärjestelmä on keino huolehtia siitä, ettei vanhemmuus ja erityisesti äitiys aiheuta ylimääräistä riskiä syrjäytyä työmarkkinoilta. Päivähoitojärjestelmän tukeminen ja sen käytön mahdollistaminen kaikille perheille on myös osa ennaltaehkäisevää perheiden tukemista.

Pekingin toimintaohjelmassa muistutetaan, että perhevastuut käsite on ymmärrettävä lastenhoitoa laajemmin. Suomessa esimerkiksi vanhusten tai vammaisten hoidon järjestämistä tulisi tarkastella myös sukupuolivaikutusten näkökulmasta.

Naisten ja perheiden moninaisuus huomioon

Pekingin toimintaohjelmassa korostetaan, että naisten moninaisuus on otettava huomioon.

Ammattiliitto Pro muistuttaa, että tasa-arvolain uudistamisen yhteydessä on huomioitava sukupuolivähemmistöihin kohdistuva syrjintä entistä paremmin. On tärkeää, että laissa kielletään eri asemaan asettaminen sukupuolivähemmistöön kuulumisen perusteella riippumatta siitä, perustuuko se henkilön todelliseen sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun vai vain oletukseen tästä. Syrjinnän tulee olla kiellettyä myös riippumatta siitä, perustuuko se henkilöön itseensä vai hänen läheiseensä.

Meneillään olevassa yhdenvertaisuuslain uudistuksessa tavoitteena tulee olla yhdenvertaisuussuoja, joka turvaa tehokkaasti yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta. On tärkeää mm., että uusi yhdenvertaisuuslaki antaa oikeuden hyvitykseen kaikissa syrjintämuodoissa. Ammattiliitto Pro mielestä on tärkeää varmistaa, ettei nykyinen syrjinnän suoja heikkene esityksen johdosta. Lain säätämisessä on kiinnitettävä huomiota moniperustaiseen syrjintään. Yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta tulee ohjeistaa tiukemmin ja ottaa henkilöstön edustajat paremmin mukaan suunnitelman laatimiseen. Sekä työsuojeluviranomaisen että yhdenvertaisuusvaltuutetun resurssit ja tietotaito on turvattava, jotta lain valvonta ja edistäminen on tehokasta.

Perheisiin kohdistuvat uudistukset tulee toteuttaa siten, että varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen kaikkien lasten ja vanhempien perheissä, esimerkiksi riippumatta lapsen perheessä olevien vanhempien sukupuolista tai siitä, missä vanhempi asuu.

Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa

Pekingin toimintaohjelman tavoitteena on taata naisille tasavertaiset mahdollisuudet päästä mukaan ja osallistua täysimittaisesti valtarakenteiden toimintaan ja päätöksentekoon.

Suomessa naisedustus on varsin vahva tehtävissä, joihin edustajat valitaan suoralla kansanvaalilla. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa valituista 200 edustajasta 42,5 prosenttia on naisia ja Suomen 13 europarlamenttiedustajasta kahdeksan on naisia. Kunnallisvaaleissa naiset ovat menestyneet heikommin kuin eduskuntavaaleissa. Kunnanvaltuustoihin valittujen naisvaltuutettujen määrä vuoden 2012 vaaleissa oli 36,2 prosenttia. Sukupuolten tasa-arvo elinkeinoelämän johtopaikoilla on heikompaa. Naisten osuus suomalaisten pörssiyhtiöiden hallituspaikoista on 23 prosenttia. Naisten määrä pörssiyhtiöiden johtoryhmissä on vähäisempää ja naiset johtavat usein tukitoimintoja.

Ammattiliitto Pron mielestä naisten osuutta vallankäytössä ja päätöksenteossa tulee vahvistaa. Riittävien tulosten aikaansaamiseksi voidaan sukupuolikiintiöiden käyttöä laajentaa.

Ammattiliitto Pro

Tuovi Orpana

johtaja

Tanja Lehtoranta

työympäristö- ja tasa-arvoasiantuntija